

Sovittelu

Suomen sovittelufoorumin
päämääränä on saattaa sovittelu
ratkaisumenetelmäksi
ihmissuhdeongelmien ja konfliktien
käsittelyssä.

Kaksi erilaista näkökulmaa

Rikosoikeus

- **Rikos on loukkaus lakia kohtaan**
- **Rikokset luovat syyllisyyden tunnetta**
- **Oikeuden täytyy määrittää syyllisyys ja määrätä rangaistus**
- **Fokus: Rikollisten pitää saada rangaistus tekojensa mukaan**

Restoratiivinen oikeus

- **Rikos on loukkaus ihmisten välisiä suhteita kohtaan**
- **Rikokset luovat velvollisuuden tunnetta**
- **Oikeus on uhrien, rikollisten ja yhteiskunnan jäsenten pyrkimys palauttaa asiat oikeudenmukaiseen tilaan**
- **Fokus: Rikoksen tekijä ottaa vastuun teostaan ja korjaa uhrin vahingot hänen tarpeidensa mukaan**

(Zehr H. 2002)

Ihmissuhdeongelmien käsittely

- **Ihmissuhdeongelmiin ei puututa ajoissa**
- **Ongelmat ovat usein pitkäkestoisia**
- **Ongelmista ei puhuta**
- **Ongelmien syynä ovat usein väärin ymmärrykset**
- **Ongelmien ratkaisuun tarjotaan usein rahakorvausta mutta ei niiden korjaamista**
- **Ongelmia yritetään ratkaista säännöillä ja lain voimalla vaikka osapuolet joutuvat elämään jatkossakin toistensa kanssa**

(Pehrman, Nuutila 2006)

Ihmisten konfliktikäytös

1 Mukautuminen / Välttäminen

Normaalia ihmissuhdepeiliä, kun lopputuloksella ei ole merkitystä tai kun halutaan välttää konflikti.

2 Kilpailu / Kompromissi

Yleisimmät riidanratkaisutavat, kun oma etu on tärkeintä eli kun halutaan voittaa kokonaan tai ainakin niin paljon kuin mahdollista tai kun halutaan päästä eroon riidasta.

3 Yhteistoiminta

Yhdessä luodaan tulevaisuuteen suuntautuva ratkaisu, joka sisältää etuja jokaiselle riidan osapuolelle. Rakentava erimielisyys. Riidat ovat osapuolten omaisuutta.

(Littlejohn & Domenici 2007, Christie 2006)

Väittely = oikeudenkäynti

Väittelyssä:

1. oletetaan, että minulla on ainoa oikea vastaus
2. perustuu riidanhaluisuuteen: asianosaiset pyrkivät osoittamaan, että vastapuoli on väärässä
3. tavoitteena on voitto
4. tunnelma on usein epämiellyttävä ja uhkaava
5. kilpaillaan puheajasta
6. puolustetaan omaa olettamusta totuutena
7. luodaan voittajia ja häviäjiä
8. itsevarmuus kasvaa voitosta
9. ihminen oppii puolustamaan omia oikeuksiaan itsekkäästi

(Domenici & Littlejohn 2001)

Vuoropuhelu = sovittelu

Vuoropuhelussa:

1. oletetaan, että oikea vastaus löytyy eri osapuolten näkemyksistä
2. perustuu yhteistyöhön: asianosaiset yrittävät ymmärtää toisiaan
3. tavoitteena on kokonaisvaltaisesti etsiä pysyviä myönteisiä ratkaisuja
4. tunnelma on turvallinen
5. kuunteleminen on yhtä tärkeätä kuin puhuminen
6. paljastetaan sekä oma epävarmuus että vahva uskomme joihinkin seikkoihin
7. kaikki ovat voittajia
8. ihminen kypsyy käsittelemään rakentavasti ristiriitaa (empowerment / voimaantumisen)
9. ihminen oppii käsittelemään luovasti kaikkia konfliktejaan

(Domenici & Littlejohn 2001)

Sovittelun idea

- **Sovittelun teoria nojaa emansipatoriseen yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun (Habermas, Galtung)**
- **Sovittelun ideana on osallistaa ihmiset itse ratkaisemaan ongelmansa sekä koulu- ja työyhteisössä, perheissä että koko yhteiskunnassa.**
- **Sovittelu on uusi idea, uusi konfliktinratkaisukulttuuri ja sen avulla pyritään näkemään asioita toisella tavalla kuin aikaisemmin.**
- **Sovittelu on luova interventio koulu- ja työyhteisöjen, perheiden sekä koko yhteiskunnan toimintatapojen muuttamiselle osallistuvampaan suuntaan.**
- **Sovittelu perustuu siihen, että kansalaiset otetaan mukaan omien asioidensa käsittelyyn ja vältetään ulossulkemista, leimaamista ja vieraantumista.**
- **Sovittelu perustuu vahvasti osapuolten tarpeisiin eikä niinkään heidän laillisiin oikeuksiinsa.**

(Pehrman, Brunila 2008)

Modernin sovitteluliikkeen lähtökohdat

- 1 Rikoksen käsite juontaa juurensa yksinvaltiuden aikakaudelta
- 2 Rikosoikeusjärjestelmä ei edes pyri palauttamaan asioita oikeudenmukaiseen tilaan eli siis antamaan oikeushyötyä
- 3 Rangaistukset lisäävät traumaa
- 4 Yhteiskunnan tarjoamat riidanratkaisujärjestelmät esim. oikeudenkäynti, välimiesmenettely ym. eivät edes mahdollista rakentavaa vuoropuhelua
- 5 Kouluissa, työpaikoilla ja perheissä ei ole olemassa rakentavia riidanratkaisukeinoja
- 6 Byrokratia ei pysty eikä edes halua luoda uutta yhteiskuntaideologiaa, joka takaisi tasa-arvoisen yhteiskuntarauhan
- 7 Konfliktit ovat välttämättömiä ihmisen kasvulle ja oppimiselle

Modernin sovitteluliikkeen suuntaviivat

Kansalaisille luodaan erilaisia mahdollisuuksia ratkaista riidat myös sovittelemalla:

- 1 Kouluihin perustetaan opintokokonaisuus, jonka sisältönä on sovittelu, vuoropuhelu ja väkivallan ehkäisy
- 2 Työmarkkinakeskusjärjestöt luovat yhteisen työelämän sovittelujärjestelmän
- 3 Maahan luodaan toimiva tulevaisuuteen suuntautuva perhesovittelujärjestelmä
- 4 Ympäristöasioiden käsittelyyn, aina kun se on sopivaa, luodaan perusmenettelyksi sovittelu
- 5 Lapin yliopistoon perustetaan sovittelun maisterintutkinto-ohjelma yhteistyössä Kööpenhaminan yliopiston kanssa
- 6 Luodaan internettiin ODR (Online Disput Resolution) eli tekniikka, joka helpon lähestymisen takia alentaa kynnystä sovittaa riita.